

บทที่ ๗

อ การันต์ในปงลิงค์

และ

วิธีเรียงคำในภาษาบาลี

นามนามปุงลิงค์

- ▶ ในปุงลิงค์มี ๕ การันต์คือ อ, อิ, อี, อุ, อู
- ▶ อ การันต์ในปุงลิงค์ แจกอย่าง ปุริส (บุรุษ)
- ▶ อิ การันต์ในปุงลิงค์ แจกอย่าง มุนิ (ผู้รู้)
- ▶ อี การันต์ในปุงลิงค์ แจกอย่าง เสฏฐิ (เศรษฐี)
- ▶ อุ การันต์ในปุงลิงค์ แจกอย่าง ครุ (ครู)
- ▶ อู การันต์ในปุงลิงค์ แจกอย่าง วิญญู (ผู้รู้วิเศษ)

นามนามอิทธิลิงค์

- ▶ ในอิทธิลิงค์มี ๕ การันต์คือ อา, อิ, อี, อุ, อู
- ▶ อา การันต์ในอิทธิลิงค์ แจกอย่าง กณฺญา (สาวน้อย)
- ▶ อิ การันต์ในอิทธิลิงค์ แจกอย่าง รตฺติ (ราตรี)
- ▶ อี การันต์ในอิทธิลิงค์ แจกอย่าง นารี (นาง)
- ▶ อุ การันต์ในอิทธิลิงค์ แจกอย่าง รชฺชฺ (เชือก)
- ▶ อู การันต์ในอิทธิลิงค์ แจกอย่าง วรฺุ (หญิงสาว)

นามนามนปุงสกสิงค์

- ▶ ในนปุงสกสิงค์มี ๓ การันต์คือ อ, อิ, อุ
- ▶ อ การันต์ในนปุงสกสิงค์ แจกอย่าง กุล (ตระกุล)
- ▶ อิ การันต์ในนปุงสกสิงค์ แจกอย่าง อกุชิ (นัยน์ตา)
- ▶ อุ การันต์ในนปุงสกสิงค์ แจกอย่าง วตุฏ (ผัสดู)

The seal of the Faculty of Education, Chulalongkornrajavidyalaya University, is centered in the background. It features a circular design with Thai text: 'โรงเรียนพระปริยัติธรรม' (Prayadittharam School) at the top and 'วัดพระธรรมกาย' (Wat Phnom Dhammakaya) at the bottom. The central emblem includes a traditional Thai symbol and a gear.

อ การันต์ ในปุงลิงค์

เมื่อลงวิภัตตินามแล้วมีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

วิภัตติ	เอกวจนะ		พหูวจนะ	
ป.	อ+ลี	=โอ	อ+โย	=อา
ทุ.	อ+อํ	=อํ	อ+โย	=เอ
ต.	อ+นา	=เอน	อ+หิ	=เอหิ, ऐगि
जटु.	อ+ส	=อสฺส, आय, अतुर्त्	อ+न्ह	=आन्ह
पणु.	อ+สฺมา	=อสฺมา, अमहा, आ	อ+หิ	=เอหิ, ऐगि
ञ.	อ+ส	=อสฺส	อ+न्ह	=आन्ह
स.	อ+สฺมี	=อสฺมี, अमहि, ऐ	อ+สุ	=ऐसु
आ.	อ+ลี	=อ	อ+โย	=อา

ลำดับ	เอกวจนะ	พหุวจนะ	คำแปลอายตนิบาต
ป.	ปุริโส	ปุริสา	อ.__(อันว่า...)
ท.	ปุริสํ	ปุริเส	ซึ่ง, สู, ยัง, ลึน, ตลอด, กะ, เฉพาะ
ต.	ปุริเสน	ปุริเสหิ, ปุริเสภิ	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี
จตุ.	ปุริสสุส, ปุริสาย, ปุริสตถํ	ปุริสานํ	แก่, เพื่อ, ต่อ
ปญ.	ปุริสสุมา, ปุริสมุทา, ปุริสา	ปุริเสหิ, ปุริเสภิ	แต่, จาก, กว่า, เหตุ
ฉ.	ปุริสสุส	ปุริสานํ	แห่ง, ของ, เมื่อ
ส.	ปุริสสุมี, ปุริสมุหิ, ปุริเส	ปุริเสสุ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ
อา.	ปุริส	ปุริสา	แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่

ลำดับ	เอกภพ	วิธีลงวิภัติ
ป.	ปุริโส	ลง สิ แล้ว แผลง สิ เป็น โ
ทุ.	ปุริส	ลง อ คง อ ไว้
ต.	ปุริเสน	ลง นา แผลง นา เป็น เอน
จตุ.	ปุริสสุส, ปุริสสาย, ปุริสตุถ	ลง ส อาคม, แผลง ส เป็น อาย, อตุถ
ปญ.	ปุริสสุมา, ปุริสมุทา, ปุริสา	ลง สุมา คง สุมา ไว้ แผลง สุมา เป็น มุทา, อา
ฉ.	ปุริสสุส	ลง ส อาคม
ส.	ปุริสสุมี, ปุริสมุหิ, ปุริเส	ลง สุมี คง สุมี ไว้ แผลง สุมี เป็น มุหิ, เอ
อา.	ปุริส	ลง สิ สบ สิ

ลำดับ	พหูพจน์	วิธีลงวิภาคี
ป.	ปฺริสา	ลง โย แผลง โย เป็น อา
ท.	ปฺริเส	ลง โย แผลง โย เป็น เอ
ต.	ปฺริเสหิ, ปฺริเสภิ	แผลง อ เป็น เอ, ลง หิ คง หิ ไว้, แผลง หิ เป็น ภิ
จตุ.	ปฺริสานํ	แผลง อ เป็น อา, ลง นํ คง นํ ไว้
ปญ.	ปฺริเสหิ, ปฺริเสภิ	แผลง อ เป็น เอ, ลง หิ คง หิ ไว้, แผลง หิ เป็น ภิ
ฉ.	ปฺริสานํ	แผลง อ เป็น อา, ลง นํ คง นํ ไว้
ส.	ปฺริเสสุ	แผลง อ เป็น เอ, ลง สุ คง สุ ไว้
อา.	ปฺริสา	แผลง โย เป็น อา

ตัวอย่างประโยคภาษาบาลี การใช้ ปุริส (บุรุษ)

๑. เอโก ปุริโส ติฏฐจฺติ.

อ.บุรุษ คนหนึ่ง ย่อมยืน.

๒. เทว ปุริสา ติฏฐนฺติ.

อ.บุรุษ ท. ๒ ย่อมยืน.

๓. อหํ เอกํ ปุริสํ ปสฺสามิ.

อ.เรา ย่อมเห็น ซึ่งบุรุษ คนหนึ่ง.

๔. อหํ เทว ปุริเส ปสฺสามิ.

อ.เรา ย่อมเห็น ซึ่งบุรุษ ท. ๒.

๕. เอเกน ปุริเสน กมฺมํ กิริยเต.

อ.การงาน อันบุรุษ คนหนึ่ง ทำอยู่.

๖. ทวีหิ ปุริเสหิ กมฺมํ กิริยเต.

อ.การงาน อันบุรุษ ท. ๒ ทำอยู่.

๗. เอกสฺส ปุริสฺสฺส ภาตฺตํ เทมิ.

อ.เรา ย่อมให้ ซึ่งข้าวสวย แก่บุรุษ คนหนึ่ง.

๘. ทฺวินฺนํ ปุริสํ ภาตฺตํ เทมิ.

อ.เรา ย่อมให้ ซึ่งข้าวสวย แก่บุรุษ ท. ๒.

๙. เอกสุมา ปุริสสุมา สิปปัง อธิยามิ.

อ.เรา ย่อมเรียน ซึ่งศิลปะ จากบุรุษ คนหนึ่ง.

๑๐. ทวีหิ ปุริเสหิ สิปปัง อธิยามิ.

อ.เรา ย่อมเรียน ซึ่งศิลปะ จากบุรุษ ท. ๒.

๑๑. เอกสุส ปุริสสุส ปุตโต ชายติ.

อ.บุตรชาย ของบุรุษ คนหนึ่ง ย่อมเกิด.

๑๒. ทวีหุณัน ปุริส้านัน ปุตตา ชายนติ.

อ.บุตรชาย ท. ของบุรุษ ท. ๒ ย่อมเกิด.

๑๒. ตสฺมึ ปุริสสฺมึ โโกโธ มม นตฺถิ.

อ.ความโกรธ ในบุรุษ นั้น ย่อมไม่มี แก่เรา.

๑๒. ทวีสุ ปุริเสสุ เอโก ปุริโส มริ.

ในบุรุษ ท. ๒ หน้า อ.บุรุษ คนหนึ่ง ย่อมตาย.

๑๒. โภ ปุริส ตฺวํ อากจฺฉาหิ.

แน่ะบุรุษ ผู้เจริญ อ.ท่าน จงมา.

๑๓. โภนฺตา ปุริสา ตุมฺเห อากจฺฉถ.

แน่ะบุรุษ ท. ผู้เจริญ อ.ท่าน ท. จงมา.

- วิธีเรียงคำในภาษาบาลีไม่เหมือนภาษาไทย ให้เรียงตัวขยายอยู่หน้าตัวที่ถูกขยาย เช่นคำไทยว่า “สาวกของพระพุทธเจ้า”
- ในวลีนี้คำขยายคือ “ของพระพุทธเจ้า” คำหลักคือ “สาวก” ภาษาบาลีจะเรียงคำหลักไว้หลัง เรียงคำขยายไว้หน้า โดยเรียงเป็น “พุทธสุต สาวโก” ให้เทียบเคียงใช้ตามนี้

ไทย	-อ.บุตร ของเศวตฉัตร	➔	บาลี	=เสฏฐิสุต ปุตโต.
	-อ.นก บนต้นไม้	➔	บาลี	=รุกเข สกฺโณ
	-อ.ดอกไม้ ในป่า	➔	บาลี	=วเน ปุप्ผิ.

บทขยายคือบทที่ทำให้คำหลักมีความหมายกว้างขวางชัดเจนขึ้น ทำให้นาม
ที่ถูกรขยายวิเศษณ์แตกต่างจากบทนามที่ไม่ได้ถูกรขยาย บทขยายในภาษา
บาลีมี ๒ แบบ คือ

๑) แบบที่เป็นนามนาม เป็นหุติยา-สัตตมีวิภัตติ

๒) แบบที่เป็นคุณนาม มีลิงค์วณะวิภัตติเหมือนนามที่ตนขยาย

คำขยายที่เป็นคุณนามเวลาแปลให้ใส่คำว่า ผู้..., อัน..., ตัว... นำหน้า
คุณนามนั้น ๆ ดังนั้น คำว่า ผู้..., อัน..., ตัว... เป็นเครื่องแสดงลักษณะ
ของคำคุณนามในทางภาษาไทย

คำหลักและคำขยาย

คำหลัก

- ▶ **คำหลัก** หมายถึงคำที่เป็นใจความสำคัญของวลี เป็นศูนย์กลางของความหมายที่เป็นฐานให้คำอื่นขยายออกไป หากขาดคำหลักแล้วคำขยายจะไม่มีประโยชน์ใด ๆ เพราะเนื้อความจะขาดความเชื่อมโยงจนไม่สามารถปะติดปะต่อความหมายได้
- ▶ **คำหลักจะเป็นนามนาม คุณนาม หรือกริยาก็ได้** เช่นคำว่า **วเน** แปลว่า **ในป่า** แต่ไม่รู้ว่าจะอะไรอยู่ในป่า ใจความไม่สมบูรณ์ เมื่อเติมคำว่า **ปุปป์** เข้าไป เป็น **วเน ปุปป์ แปลว่า อ.ดอกไม้ ในป่า**

คำขยาย

- ▶ **คำขยาย** หมายถึงคำที่ทำให้คำหลักมีความหมายพิเศษขึ้น ทำให้คำหลักมีความสมบูรณ์มากกว่าเดิม ทำให้คำหลักมีรายละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้นว่าทำอะไร ทำเพื่อใคร เป็นของใคร อยู่ที่ไหน เป็นต้น

การเรียงคำในภาษาบาลี

- ▶ **การเรียงคำในภาษาบาลี** คำขยายจะเรียงอยู่หน้าคำหลักเสมอ ถ้าในวลีนั้นมี ๒ บท คำขยายจะอยู่ซ้าย คำหลักจะอยู่ขวา ง่ายๆ ๆ ก็คือขยายคำใดอยู่หน้าคำนั้น

➤ ตัวอย่างคำขยายแบบที่เป็นนามนาม

- วชิรา มจฺฉานํ ยูโธ.   อ.ฝูง ของปลา ท. ในบึง
- รุกฺขสุตฺส พิลฺลสมิํ สกฺุณา.   อ.นก ท. ในโพรง ของต้นไม้
- ปพฺพตฺสสุตฺส ลีขเร เกตุ.   อ.ธง บนยอด ของภูเขา
- วเน ปุปฺพานํ โปกฺขรตา.   อ.ความงาม ของ ดอกไม้ ท. ในป่า
- หตฺถิสฺสุตฺส ปิฏฺฐจฺฉิยํ ภณฺฑทานิ.   อ.สินค้า บนหลัง ของช้าง
- ปุพฺพพณฺเहे สุริยสุตฺส โອภาโส.   อ.แสง ของพระอาทิตย์ ในเวลาเช้า
- ปณฺฑิตานํ เสวณา.   อ.การคบ ซึ่งบัณฑิต ท.
- กาเลน ฅมฺมสุตฺสวานํ.   อ.การฟังซึ่งธรรม ตามกาล

➤ ตัวอย่างคำขยายแบบที่เป็นคุณนาม

-วิชาจรรณสมฺปนฺโน พุทฺโธ.

อ.พระพุทธเจ้า ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยวิชาและจรณะ

-โลกวิทู พุทฺโธ.

อ.พระพุทธเจ้า ผู้รู้แจ้งซึ่งโลก

-อนุตฺตโร พุทฺโธ.

อ.พระพุทธเจ้า ผู้ไม่มีบุคคลอื่นเทียมกว่า

-ปฺริสทฺมมสารถิ พุทฺโธ.

อ.พระพุทธเจ้า ผู้เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึก

แบบฝึกหัดที่ ๗

๑. จงแปลประโยคต่อไปนี้เป็นภาษาบาลี

๑) อ.ธรรมะ ของพระพุทธเจ้า

.....

๒) อ.สามเณร ท. ในวัด

.....

๓) อ.กา ท. บนต้นไม้

.....

๔) อ.อุปัชฌาย์ ของสามเณร

.....

๕)อ.โจร ท. ไนป่า

.....

๖)อ.วัด ไกล้มู่บ้าน

.....

๗)อ.ราชสีห์ ท. บณภูเขา

.....

๘)อ.ศิษย์ ท. ของอาจารย์

.....

๙)อ.บาตร ของสามเณร

.....

๑๐)อ.รถ ท. ในเรือน ของอาจารย์ ท.

๑๑)อ.ยักษ์ ในป่า ไกลวิหาร

๑๒)อ.ม้า ท. ของมนุษย์ ท. ในนิคม.

๑๓)อ.ความประมาท ของกุลบุตร ท.

๑๔)อ.สิง ท. บนต้นมะม่วง ใกล้วัด

